

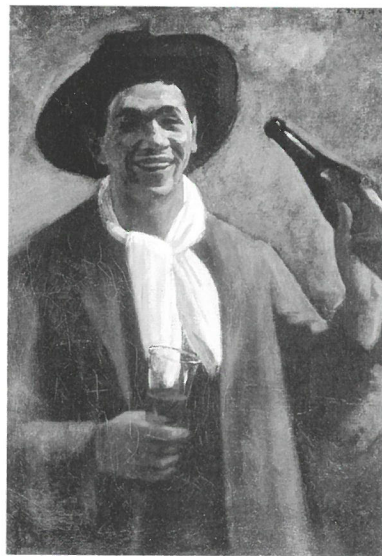
Czigány Dezső (1883-1938)

Nevetős önarckép gitárral, 1914 körül

Olaj, vászon, 100x80 cm

Jelezve jobbra lent: Czigány D.

Kikiáltási ár: 1 200 000 Ft



Czigány Dezső: *Nevetős önarckép*
Olaj, vászon kartonon, 95x64,5 cm
Jelezve jobbra lent: Czigány



Czigány Dezső: *Önarckép kancsóval, 1912-1914 között*
Olaj, vászon, 97,5x79,5 cm
Jelezve jobbra lent: Czigány D.

Czigány Dezső önarcképei a századfordulótól 1914-ig

Az önportré, sűrített önéletrajz és művészi hitvallás, mely egyszerre mutatja a művészt magát, és addig elért eredményeinek essenciáját. Alkalmazási lehetősége a legnyitottabb feltárulkozástól a szerepjátszó rejtőzködésig ível. Eddigi ismereteink szerint Czigány Dezső közel hetven portrét festett önmagáról, melyek nemcsak az európai viszonylatban tekintélyesnek mondható számszerűségüket, de kvalitásukat, és az életműben elfoglalt helyüket tekintve is kitüntetett figyelmet érdemelnek. 1899-ből származó első ismert műve éppúgy önarckép, mint a müncheni tanulmányai idején, majd 1902-es budapesti bemutatkozásakor kiállított festményei. A századfordulóval egyidejű indulását a németalföldi barokk mesterek vonzása határozta meg. Elsősorban Rembrandt van Rijn lélek- és jellemábrázoló művészetének hatása mutatható ki festészetének e korai szakaszában. Czigány ez irányú érdeklődését fokozták olvasmányélményei, Zola és Dosztojevszkij valamint Sigmund Freud műveinek tanulmányozása. 1904 és 1906 közötti párizsi tartózkodása során ismerkedett meg a francia posztimpreszionizmus nagy triászaként ismert Cézanne, Gauguin és Van Gogh, valamint az ekkor fellépő Matisse és köre festészetével. Czigány ekkori önarcképein változó intenzitással jelentkeznek a rembrandti fény-árnyék hatások a bohém művész szerepét ölti magára önarcképein. 1910-es berlini útjáról ismét Rembrandt és Velázquez büvöletében tért haza, melyet a „Nyolcak” 1911-es, kiállításán bemutatott önarcképe is bizonyít. Czigány Dezső a „Nyolcak” egy évvel későbbi szétválásától az első világháború kitöréséig tartó időszakban érlelte igazán egyénivé portréművészetét. Ekkor kezdte el festeni szerepképeinek élete végéig tartó sorozatát, melyeken felváltva jelenik meg a szerzetes, muzsikos, városi művész vagy falusi parasztleány álcáiban.

Czigány Dezső „nevetős” önarcképei

A barokk művészet felfedezésére és újraértékelésére a 19. század utolsó harmadában került sor elsősorban német nyelvterületen. Rembrandt, de még inkább Frans Hals fennmaradt festményei között szép számmal szerepelnek önfeledten mulatozó és zenélő figurák, társaságok. E zsánerképek vagy portrék a barokk művészet szabályainak megfelelően mindig hordoztak a látható történésen túlmutató jelképes tartalmakat. Morális mondanivalójuk általában a földi lét végességére figyelmeztette szemlélőjét, a mulandóságot pedig gyakorta jelképezte a legsérülékenyebb tárgyak - üvegpohár, palack stb. - szerepeltetése. Czigány Dezsőnek ebbe a tárgykörbe tartozó önarcképein is feltűnnek ezek a motívumok. 1912 és 1914 közötti nevetős önarcképein leggyakrabban egyszerű öltözötű parasztleányként, vagy az italozás pillanatnyi mámorába merülő művészként ábrázolta önmagát. Kezében olyan törékeny tárgyak láthatók, mint borospalack, vízeskancsó vagy cserépkorsó.

Nevetős önarckép gitárral

„Amint én lelkivilágommal, temperamentumommal és ösztönszerűségemmel, az én természetemmel képeimen megjelenek, ezzel leszek művész, és annyit ér a művészetem, amennyire vissza tudom adni magamat.” - fogalmazta meg művészi hitvallását Czigány Dezső 1910-ben Bölöni György műkritikus barátjának adott interjújában.

Az esztergomi Balassi Bálint Múzeum tulajdonában lévő, 1912 körülre datálható gitározó önportréján a háttér vérvörös drapéria kulisszája valóban színpadias hatást kelt. Az itt bemutatott 1914 körül született párdarabján azonban már nagyvonalúan leegyszerűsített tájháttér elé állította Czigány önmagát. Valamennyi nevetős portré közül ezen a képen határozható meg legjobban a környezet, mely derűs színvilágával és kiegyensúlyozottságával elüt a többi festmény izgatott ecsetkezelésű dominánsan sötét háttérétől. Az 1910-es évek magyarországi festészetében jelenlévő klasszicizáló tendencia Czigánynál is érvényesült. A teteles izmusoktól független *Nevetős önarckép gitárral* című festményéhez hasonló stílusú portrékkal az 1920-as évek második felében jelentkezett újból.

Rum Attila

